

สิทธิในการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้ป่วยโรคเอดส์

รศ.นพ. วิชัย วงศ์ชนะภัย

ภาควิชานิติเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล

- **มาตรการที่ใช้ควบคุมโรคระบาด**
- **การคุ้มครองสิทธิผู้ป่วยในสังคม**

มาตรการควบคุมโรคระบาด

1. การบังคับตรวจผู้ต้องสงสัยว่าจะเป็นพาหะ
2. การบังคับให้แจ้งชื่อผู้ป่วยหรือผู้ติดเชื้อโรคเอดส์
3. การกักบริเวณและแยกผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วย
4. มาตรการในการบังคับรักษาหรือป้องกัน
5. การห้ามเดินทางจากเขตมีการระบาดเข้าเขตที่ยังไม่มีการระบาดของโรค

สรุป

มาตรการควบคุมและป้องกันการระบาดของโรค
ตามกฎหมาย ไม่อาจนำมาใช้กับกรณีของโรคเอดส์

การคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มนุษย์ทุกคนมีเกียรติศักดิ์และสิทธิ (dignity and rights)

และถือว่า บุคคลมีสิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอ

สำหรับการรักษาพยาบาล....

การคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย

องค์การอนามัยโลก: หลักการปฏิบัติเกี่ยวกับสิทธิผู้ป่วย

สิทธิได้รับบริการเพื่อสุขภาพ (the right to health care)

สิทธิได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแพทย์ผู้รักษา (the right to information)

สิทธิปฏิเสธการรักษา (the right to refuse treatment)

สิทธิส่วนบุคคล (privacy right)

การคุ้มครองสิทธิผู้ป่วย

ประเทศไทย: รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540

กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา กฎหมายวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง

สุขภาพ และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค

สิทธิที่จะได้รับบริการเพื่อสุขภาพ (the right to health care)

กฎหมายรัฐธรรมนูญ มาตรา 52 “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน
ในการรับบริการทางสาธารณสุขที่ได้มาตรฐาน”

มาตรา 30 วรรค 2 “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรม
ต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง.... สภาพกาย
หรือสุขภาพจะกระทำมิได้”

**ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ.
2526 หมวด 3**

**ข้อ 10 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ใน
ในระยะอันตรายจากการเจ็บป่วย เมื่อได้รับการขอร้องและคงอยู่ในระยะ
ที่ช่วยได้**

คำประกาศสิทธิของผู้ป่วย พ.ศ.2541

**ข้อ 2 ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ
โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติเนื่องจาก... ลักษณะของความเจ็บป่วย**

สิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากแพทย์ผู้รักษา (the right to information)

รัฐธรรมนูญ มาตรา 31 บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในสิทธิและร่างกาย

คำประกาศสิทธิของผู้ป่วยข้อ 3

ผู้ป่วยที่ขอรับบริการด้านสุขภาพมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอและเข้าใจชัดเจนจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถเลือกตัดสินใจในความยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น

สิทธิที่จะได้รับการรักษาความลับ (right to confidentiality)

กฎหมายอาญามาตรา 323 ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ ... แล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษ....

ข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2526

ข้อ 9 ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้ป่วย ซึ่งตนทราบมาเนื่องจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ด้วยความยินยอมของผู้ป่วยหรือ เมื่อต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่

คำประกาศสิทธิของผู้ป่วย

ข้อ 7 ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการปกปิดข้อมูลเกี่ยวกับตนเองจากผู้

ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยเคร่งครัด เว้นแต่จะได้รับความยินยอม

จากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติตามกฎหมาย

แพทยสภา ประชุมครั้งที่ 2/2545
วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2545

อาศัยอำนาจมาตรา 21 (1) พ.ร.บ. วิชาชีพเวชกรรม

พ.ศ.2525 แนะนำแนวทางปฏิบัติของแพทย์เกี่ยวกับโรค

เอดส์ของแพทยสภา

แนวทางปฏิบัติของแพทย์เกี่ยวกับโรคเอดส์

1. แพทย์ต้องไม่ปฏิเสธการรักษาผู้ป่วยด้วยสาเหตุ

เพราะผู้ป่วยติดเชื้อเอดส์

2. การตรวจการติดเชื้อเอดส์ แพทย์ต้องดำเนินการ

อย่างเหมาะสมในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 การให้คำปรึกษาแนะนำก่อนตรวจ

2.2 การขอความยินยอมในการตรวจ

หนังสือแสดงความยินยอม

ข้าพเจ้า นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ (ระบุ)
อายุ ปี อยู่บ้านเลขที่ ซอย/ตรอก
ถนน ตำบล/แขวง
อำเภอ/เขต จังหวัด
รหัสไปรษณีย์ โทรศัพท์

- ข้าพเจ้า () ได้อ่าน "ข้อควรรู้ก่อนรับการตรวจเอ็ดส์" แล้ว
() ไม่ได้อ่าน "ข้อควรรู้ก่อนรับการตรวจเอ็ดส์"
อย่างไรก็ดี () มีผู้อ่าน "ข้อควรรู้ก่อนรับการตรวจเอ็ดส์" ให้ฟังแล้ว
คือ
- () ได้รับคำอธิบายเกี่ยวกับข้อควรรู้ก่อนรับการตรวจเอ็ดส์จากแพทย์
หรือ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์แล้ว
- () มีโอกาสซักถาม และได้รับคำตอบเป็นที่พอใจแล้ว

ข้าพเจ้าได้รับการยืนยันว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของข้าพเจ้าในการรับการตรวจเอ็ดส์นี้ จะได้รับ
การรักษาเป็นความลับ จะไม่มีการเปิดเผยโดยปราศจากความยินยอมของข้าพเจ้า เว้นแต่เป็น
การเปิดเผยตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามหน้าที่หรือเมื่อมีข้อบ่งชี้ และความจำเป็นในการ
วินิจฉัย รักษาโรคและฟื้นฟูสภาพของข้าพเจ้า

- ข้าพเจ้า () มีความประสงค์ที่จะขอรับการตรวจเอ็ดส์จากสถานพยาบาล/สถาบันแห่งนี้
หรือ () ยินยอมให้ ดช./ตญ./นาย/นางสาว.....
ซึ่งเป็นเด็กอายุน้อยกว่าสิบแปดปีหรือยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส หรือเป็นผู้บกพร่องทาง
กายหรือจิต ซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้ และอยู่ในความปกครอง/ดูแลของข้าพเจ้า ได้รับ
การตรวจเอ็ดส์จากสถานพยาบาล/สถาบันแห่งนี้
- หรือ () ไม่มีความประสงค์ หรือไม่ยินยอมให้มีการตรวจเอ็ดส์จากสถานพยาบาล/
หรือสถาบันแห่งนี้

ในกรณีที่ข้าพเจ้ามีความประสงค์หรือยินยอมให้มีการตรวจเลือดจากสถานพยาบาล/
สถาบันแห่งนี้ ข้าพเจ้าทราบและเข้าใจดีว่า ข้าพเจ้าอาจได้รับผลกระทบต่าง ๆ ตาม (4) ในข้อควรรู้ก่อน
การตรวจเอดส์ ทั้งนี้

- ข้าพเจ้า () ต้องการทราบผลการตรวจ
() ไม่ต้องการทราบผลการตรวจ

ลงนาม

(.....)

() ผู้รับการตรวจ

หรือ () ผู้เกี่ยวข้องกับผู้รับการตรวจโดยเป็น

() บิดา

() มารดา

() ผู้ปกครอง

() ผู้แทนโดยชอบธรรม

() อื่นๆระบุ

ลงนาม.....

(.....)

แพทย์/เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ

ลงนาม.....

(.....)

พยาน

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

**2.3 การแจ้งผลต่อผู้รับการตรวจ และการให้คำปรึกษาแนะนำหลังทราบ
ผลตรวจ**

2.4 การรักษาความลับของผู้รับการตรวจ และการแจ้งผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง

ใบยินยอม
ให้แจ้งผลการตรวจเอ็ดส์แก่บุคคลอื่น

ข้าพเจ้ายินยอมให้แจ้งผลการตรวจเลือดแก่

- () คู่สมรสของข้าพเจ้า คือ
- () ญาติของข้าพเจ้า คือ
- () นายจ้างของข้าพเจ้า คือ
- () อื่นๆ ได้แก่

ลงนาม

(.....)

() ผู้รับการตรวจ

หรือ () ผู้เกี่ยวข้องกับผู้รับการตรวจโดยเป็น

() บิดา

() มารดา

() ผู้ปกครอง

() ผู้แทนโดยชอบธรรม

() อื่นๆระบุ

ลงนาม.....

(.....)

แพทย์/เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ

ลงนาม.....

(.....)

พยาน

วัน.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ : แบบใบยินยอมให้แจ้งผลการตรวจเอ็ดส์แก่บุคคลอื่นนี้ ผู้รับการตรวจจะต้องลงนามด้วยตนเองต่อหน้าพยานตามข้อกำหนดในแนวทางข้อ 4.4 ฉะนั้นแพทย์จะต้องตรวจสอบว่าได้มีการดำเนินการขอความยินยอมตามข้อนี้โดยถูกต้องแล้วทุกราย
: แบบฟอร์มนี้รับรองโดยแพทย์สภา

2.3 การแจ้งผลต่อผู้รับการตรวจ และการให้คำปรึกษาแนะนำหลังทราบผลตรวจ

2.4 การรักษาความลับของผู้รับการตรวจ และการแจ้งผลแก่ผู้เกี่ยวข้อง

2.5 หากผู้รับการตรวจ เป็นผู้ที่อายุน้อยกว่า 18 ปี และยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส หรือ เป็นผู้ที่บกพร่องทางกายหรือจิต ซึ่งไม่สามารถเข้าใจ หรือ ตัดสินใจได้ ผู้ปกครองหรือผู้แทนโดยชอบธรรมจะดำเนินการแทน

ข้อควรรู้ก่อนการตรวจเอดส์

1. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์

ข้อควรรู้ก่อนการตรวจเอดส์

1. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์
2. การตรวจเลือดเอดส์

ข้อควรรู้ก่อนการตรวจเอดส์

1. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์
2. การตรวจเลือดเอดส์
3. ทำไมควรตรวจเอดส์

ข้อควรรู้ก่อนการตรวจเอดส์

1. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์
2. การตรวจเลือดเอดส์
3. ทำไมควรตรวจเอดส์
4. ผลกระทบจากการตรวจเอดส์

ข้อควรรู้ก่อนการตรวจเอดส์

1. ความรู้เกี่ยวกับเอดส์
2. การตรวจเลือดเอดส์
3. ทำไมควรตรวจเอดส์
4. ผลกระทบจากการตรวจเอดส์
5. สิทธิของผู้รับการตรวจเอดส์

สิทธิของผู้รับการตรวจเอดส์

1. เว้นแต่กรณีฉุกเฉิน หรือมีเหตุผลความจำเป็นอย่างยิ่งในการตรวจเอดส์ทุกครั้งแพทย์ หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ จะต้องอธิบายการตรวจ การแปลผล และผลกระทบให้แก่ผู้รับการตรวจจนเป็นที่เข้าใจ และจะตรวจได้ก็ต่อเมื่อผู้รับการตรวจ หรือผู้ปกครอง (ในกรณีที่อายุน้อยกว่า 18 ปี หรือยังไม่บรรลุนิติภาวะ) เห็นด้วยยินยอมรับการตรวจแล้วเท่านั้น

สิทธิของผู้รับการตรวจเอดส์

2. ผู้รับการตรวจมีสิทธิซักถามเกี่ยวกับขั้นตอน และ
ผลการตรวจ โดยแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ทางการแพทย์จะต้องตอบ
คำถาม และให้คำแนะนำจนเข้าใจ

3. ผลการตรวจเอดส์เป็น**ความลับ**ระหว่างแพทย์และเจ้าหน้าที่
ทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับผู้รับการตรวจเท่านั้น ซึ่งแพทย์และเจ้าหน้าที่
ทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องจะต้องรักษาความลับของผู้รับการตรวจอย่าง
เคร่งครัด

การแจ้งผลต่อผู้อื่นแพทย์จะกระทำได้ต่อเมื่อได้รับ**ความยินยอม**จาก
ผู้รับการตรวจ หรือจากผู้ปกครอง หรือผู้แทนโดยชอบธรรมแล้วแต่กรณี หรือ
เมื่อแพทย์ต้องปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตามกฎหมาย

4. ผู้รับการตรวจควรทราบว่า หากไม่ตรวจ ณ สถานที่แห่งนั้น

จะสามารถไปตรวจที่ใดก็ได้ หรืออาจมีทางเลือกอื่นๆ เช่น ไปขอรับการ

ตรวจที่คลินิกนิรนามซึ่งให้บริการตรวจโดยไม่ต้องแจ้งชื่อ

5. ผู้รับการตรวจเอดส์อาจไม่ขอทราบผลการตรวจเอดส์ก็ได้

กรณียกเว้น

การขอความยินยอม

1. กรณีฉุกเฉิน
2. กรณีจำเป็นและเร่งด่วน
3. กรณีที่มีการกระทำผิดกฎหมาย

กรณียกเว้น

การแจ้งผลการตรวจเอดส์

1. ปฏิบัติตามหน้าที่ หรือตามกฎหมาย
2. กรณีจำเป็นต้องแจ้งแก่ผู้เกี่ยวข้องในการบริการ

รักษาพยาบาลผู้ป่วยโดยตรง หรือเจ้าหน้าที่ที่สัมผัสโรค

แนวทางปฏิบัติของแพทย์เกี่ยวกับโรคเอดส์

ของแพทยสภา ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมาย